

FONDUL DE ARHIVĂ PERSONAL AL ISTORICULUI ION JARCUȚCHI

CZU: 061.12:001.89(478)(091)

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.23.4-71.14>Doctor în istorie **Lidia PRISAC**¹E-mail: lidiaprisac@yahoo.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3406-3670>Doctor în istorie **Ion Valer XENOFONTOV**¹E-mail: ion.xenofontov@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5993-1235>Cercetător științific **Iulian SALAGOR**²E-mail: salagur@yahoo.comORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4601-6950>¹Universitatea de Stat din Moldova²Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan”, USM

PERSONAL ARCHIVE FUND OF HISTORIAN ION JARCUȚCHI

Summary. The present study deals with the creation, systematization and scientific circulation of the 72nd Fund (Dr. Ion Jarcuțchi's Personal Fund) within the Section Archive. Restoration and pathology of documents (former Central Scientific Archive of the Academy of Sciences of Moldova). The most recent acquisition of the Section is the donation of the Jarcuțchi family, who wished to give the interested public access to the private library and the documents (manuscripts) of the historian and chronicler of science from the Republic of Moldova Ion Jarcuțchi (1948–2014). The scientific researcher also held various administrative positions: deputy to the General Secretary of the Academy of Sciences of Moldova, scientific secretary of the Humanities and Arts Section, director of the Institute of History, director of the Centre for Encyclopedic Studies of the Institute of Encyclopedic Studies. Dr. Ion Jarcuțchi's personal fund was created between September - October 2023. It consists of an inventory holding 697 storage units, divided into five parts: I. Scientific works. Self-reports; II. Journals. Reports. Yearbooks; III. Artistic and historical literature; IV. Manuscripts. Other scientific materials. V. Miscellaneous.

Keywords: Ion Jarcuțchi, historian, history of science, archival, Academy of Sciences of Moldova, Bessarabia, Republic of Moldova.

Rezumat. Studiul de față abordează subiectul creării, sistematizării și punerii în circuitul științific a Fondului 72 (Fondul personal dr. Ion Jarcuțchi) din cadrul Secției Arhivă. Restaurare și patologie a documentelor (fosta Arhivă Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei). Cea mai recentă achiziție a Secției o reprezintă donația familiei Jarcuțchi, care a dorit să ofere publicului interesat acces la biblioteca privată și de documente (manuscrite) ale istoricului și cronicarului științei din Republica Moldova Ion Jarcuțchi (1948–2014). Cercetătorul științific a deținut și diverse funcții administrative: locțiitor al secretarului general al Academiei de Științe a Moldovei, secretar științific al Secției Științe Umanistice și Arte, director al Institutului de Istorie, director al Centrului de Studii Enciclopedice al Institutului de Studii Enciclopedice. Fondul personal dr. Ion Jarcuțchi a fost creat în perioada septembrie–octombrie 2023. Este format dintr-un inventar ce conține 697 de unități de păstrare (u.p.), structurate în cinci părți: I. Lucrări științifice. Autoreferate; II. Reviste. Rapoarte. Anuare; III. Literatură artistică cu conținut istoric; IV. Manuscrise. Alte materiale științifice. V. Diverse.

Cuvinte-cheie: Ion Jarcuțchi, istoric, istoria științei, arhivistică, Academia de Științe a Moldovei, Basarabia, Republica Moldova.

PRELIMINARII

Secția Arhivă. Restaurare și patologie a documentelor (fosta Arhivă Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei), aflată în subordinea Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan” din cadrul Universității de Stat din Moldova, reprezintă cea mai mare structură instituțională specializată din domeniul științei și is-

toriei științei din Republica Moldova. Include 38.607 dosare structurate în 33 de fonduri personale și 46 de fonduri instituționale. Cea mai recentă achiziție a Secției este Fondul 72 (Fondul personal dr. Ion Jarcuțchi).

La 11 august 2023, unul dintre autorii acestui studiu (Ion Valer Xenofontov) a fost contactat de Elena J. Keene, fiica lui Ion Jarcuțchi (1948–2014), care i-a propus să preia câteva cărți (ca amintire) din biblioteca

privată a lui Ion Jarcuțchi. Atunci a apărut ideea ca bibliotecă și arhivă personală a istoricului Ion Jarcuțchi, acumulată pe parcursul întregii vieți, să nu fie dispersată, ci păstrată intactă și oferită spre studiere mai multor cercetători, care ar putea beneficia de munca depusă și valorificarea acesteia de un mare pasionat al istoriei. Astfel, s-a propus ca materialele să fie predate Secției Arhivă. Restaurare și patologie a documentelor. Din păcate, se cunosc diverse situații în care după decesul unor redutabili cercetători științifici din varii motive, subiective sau obiective, nu s-au păstrat materialele valoroase din bibliotecile și arhivele lor private.

Pe parcursul a câtorva vizite efectuate în perioada septembrie–octombrie 2023 echipa formată din cercetătorii științifici Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov, Iulian Salagor și Grigore Andrei a preluat cu acordul soției lui Ion Jarcuțchi, Galina Jarcuțchi, de la domiciliu acestora (amplasat în sectorul Botanica al mun. Chișinău), materialele pregătite pentru a fi transmise arhivei spre păstrare și punere în circuitul științific.

DR. ION JARCUȚCHI: REPERE BIOGRAFICE

Ion Jarcuțchi s-a născut la 29 iunie 1948 în s. Bocșa (Risipeni), rn. Fălești, într-o familie de țărani-colhoznici. A studiat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (1967–1972) unde a manifestat un interes aparte pentru activitatea științifică. Ulterior, a îndeplinit serviciul militar (1972–1974) în cadrul Grupului de trupe ale Armatei Sovietice dislocate în Republica Democrată Germană („ГСВГ”), ajungând la gradul militar de locotenent major (1974). În 1984 a susținut cu succes teza de doctorat cu titlul *Dezvoltarea industriei și a comerțului în raioanele moldovenești din stânga Nistrului în perioada postreformă (1861–1905)*. A desfășurat o bogată activitate științifică (cercetător științific) și administrativă la Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe (director interimar, director adjunct interimar, directorul Centrului de Studii Istorice), Institutul de Studii Enciclopedice (director de Centru) și în structurile manageriale ale celui mai înalt for științific din Republica Moldova (locuitor al secretarului științific general al Academiei de Științe a Moldovei și șef al Secției Principale de Organizare a Științei, secretar științific al Secției de Științe Umanistice). Preocupările sale științifice s-au centrat pe mai multe direcții: dezvoltarea social-economică a spațiului din stânga Nistrului în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea; confruntări diplomatice în ajunul și în perioada semnării Tratatului de pace ruso-turc de la 28 mai 1812; istoria științei, cercetări enciclopedice, biografii științifice, popularizarea știin-

ței etc. Supranumit „cronicarul științei”, Ion Jarcuțchi este autorul primei cărți din colecția „Istoria științei” – *Comisia Gubernială Științifică a Arhivelor din Basarabia (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX)* [1; 2]. A fost membru al Consiliului științific al Institutului de Istorie, al Colegiilor de redacție al publicațiilor științifice *Revista de Istorie a Moldovei* (1990–1991; 1994–2008; 2009–2013); *Cohorta. Revistă de Istorie Militară* (2008–2014); *Revista Militară. Studii de securitate și apărare* (2009–2014); *Историческое пространство. Международный исторический журнал* (2009–2014); *Enciclopedica. Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice* (2010–2014).

A fost apreciat cu mai multe premii și distincții guvernamentale și academice, inclusiv cu „Ordinul de Onoare” (2009), Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2013), Medalia Fundației Europene „Nicolae Titulescu”.

Ion Jarcuțchi a decedat la 4 aprilie 2014, fiind înmormântat la Cimitirul „Sfântul Lazăr” din Chișinău [3].

CREAREA, STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL FONDULUI DR. ION JARCUȚCHI

Fondul 72 (Fondul personal dr. Ion Jarcuțchi) a fost instituit în perioada septembrie–octombrie 2023. Este format dintr-un inventar ce conține 697 de unități de păstrare (u.p.), structurate în cinci părți: I. *Lucrări științifice. Autoreferate* (443 u.p.+53 u.p.); II. *Reviste. Rapoarte. Anuare* (94 u.p.); III. *Literatură artistic-istorică* (120 u.p.); IV. *Manuscrise. Alte materiale științifice* (49 u.p.+24 u.p.); V. *Diverse* (56 u.p.).

I. Lucrări științifice. Autoreferate este alcătuit din 443 de titluri de lucrări științifice și 53 de titluri de autoreferate.

Lucrările științifice vizează subiecte din sfera istoriei științei (istoria Academiei de Științe a Moldovei, istoria Bibliotecii Științifice Centrale a AȘM), biobibliografii (acad. Andrei Andrieș, acad. Silviu Berejan, acad. Ion Druță, dr. Vlad Mischevca), autobiografii (D. Gherman), probleme ale istoriei medievale, moderne și contemporane a românilor, istoria lăcașurilor de cult (mănăstirea Hâncu), monografia unor localități (Cetireni, Horodiște), volume de sinteză (Istoria României, istoria Basarabiei, istoria Bucovinei, istoria regiunii transnistrene, istoria URSS), genealogii, metodologia istoriei, materiale didactice din domeniul istoriei. Alături de lucrări în domeniul istoriei figurează volume pe teme de management, teologie, juridică, politologie, lingvistică, folclor, filosofie, relații internaționale, cultură, demografie, mass-media, economie,

chimie, oenologie etc. Lucrările sunt editate în limbile română, rusă și engleză. O parte din lucrări sunt din colecțiile „Academica”, „In honorem” (Demir Dragnev, Alexandru Moșanu, Anatol Țăranu, Ion Șișcanu), „In memoriam” (Mihail Muntean).

Unele lucrări științifice conțin dedicații și autografe ale autorilor și realizatorilor. Acestea relevă universul comunicațional al cercetătorului și managerului Ion Jarcuțchi:

1. Agachi A., Țara Moldovei și Țara Românească sub ocupația militară rusă (1806–1812), Chișinău, Pontos, 2008, 388 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu urări de sănătate și sinceră recunoștință pentru susținerea acordată autorului acestui volum, 30.09.08”.

2. Băieșu N., Sărbători domnești (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului). Studiu. Culegere de texte etnografice și folclorice II, Chișinău, Cartea Moldovei, 2007, 432 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu urări de sănătate, succese, 10.09.2008”.

3. Batâr D., Nelineștea memoriei. Evoluția chimiei în Moldova și avatarurile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții, Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, 2007, 348 p. cu dedicația autorului: „Cu înaltă considerație și afectuoasă stimă”.

4. Bobână Gh., Antioh Cantemir. Poet, gânditor și om politic, Chișinău, Civitas, 2006, 279 p. cu dedicația autorului: „Colegului I. Jarcuțchi cu multă considerație și urări de bine, 18.07.06”.

5. Bodrug I., Damanciuc Gh., Diaspora poloneză din Moldova, Chișinău, Tipografia Centrală, 2006, 208 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu urări de sănătate și succese mari în activitatea de cercetare și coordonare a științei umanistice, 01.08.06”.

6. Bulmagă L., Moldova în a doua jumătate a sec. al XX-lea. Aspecte ale vieții social-economice, Chișinău, CEP USM, 2008, 283 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu sincere urări de succes în toate domeniile vieții de la autor, 10.02.09”.

7. Chirtoagă I., Cetireni. Monografia unui sat de răzeși, Chișinău, Pontos, 2007, 503 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu adânc respect, urări de bine și sănătate de la autor, 23.06.2007”.

8. Chirtoagă I., Istoria Românilor, Chișinău, Cartier istoric, 2012, 278 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu adânc respect, urări de bine și sănătate, de la autor, 30.06.08”.

9. Chirtoagă I., Târguri și cetăți din sud-estul Moldovei (secolul al XIV-lea – începutul secolului al XIX-lea), Chișinău, Prut Internațional, 2004, 275 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu adânc respect, urări de bine și sănătate, 02.02.05”.

10. Chirtoagă I., Vâlcu N., Istoria vămii din Moldova, Chișinău, Î.S. Firma editorială poligrafică „Tipo-

grafia Centrală”, 2006, 208 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu adânc respect, urări de bine și sănătate, de la autor, 23.06.2007”.

11. Ciochină V., Academicianul Teodor Furdul – savant, mentor, militant, Chișinău, Tipogr. Acad. de Șt. a Moldovei, 2006, 298 p. cu dedicația protagonistului volumului: „Multstimatului doctor I. Jarcuțchi cu cele mai profunde sentimente de înaltă apreciere a intelectului și inteligenței Dlui, a aportului în crearea imaginii AȘM și în dezvoltarea istoriei științei, cu speranță la o apreciere mai obiectivă a personalității Dlui. Prim-vicepreședinte al AȘM T. Furdul”.

12. Cocarcea V., Mesajul Neamului, Chișinău, Tipografia „Reclama SA”, 2011, 103 p. cu dedicația autorului: „Colegului de breaslă universitară de la autor, dlui I. Jarcuțchi. Cu respect, 20.02.2013”.

13. Cojocar Gh., Ieșirea din URSS, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2012, 538 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi, cu mult respect și urări de noi împliniri, 29.01.2013”.

14. Cojocar Gh.E., Tratatul de Uniune Sovietică, Chișinău, Civitas, 2005, 752 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi, omagiu din partea autorului, 30.01.2006”.

15. Constantin I., Negrei I., Negru Gh., Ion Pelivan – părinte al mișcării naționale din Basarabia, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2011, 402 p. cu dedicația autorilor: „Dlui I. Jarcuțchi cu aleasă prețuire din partea autorilor, 26.01.2012”.

16. Dragnev D., Istorie și civilizație medievală și modernă timpurie în țările române, Chișinău, Cartdidact, 2012, 595 p. cu dedicația autorului: „Colegului Ion Jarcuțchi cu sincere sentimente prietenești și deosebită apreciere, 05.07.2012”.

17. Dron I., Studii și cercetări, Chișinău, Pontos, 2001, 439 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu drag, I. Dron, 12.07.2001”.

18. Enciu N., Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918–1940. I. Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice, Chișinău, Lexon-Prim, 2013, 424 p. cu dedicația autorului: „Directorului Centrului de Studii Istorice, Dr. I. Jarcuțchi, cu aleasă stimă și considerațiune, 02.04.2013”.

19. Eremia A., Răileanu V., Localitățile Republicii Moldova, Chișinău, Tipografia Centrală, 2008, 312 p. cu dedicația autorilor: „Dlui I. Jarcuțchi, respectuos omagiu, urări de bine, sănătate și succes, 23.12.08”.

20. Eremia Ion, Chestiunea Basarabiei. Poligon pentru intruși, Chișinău, Casa Editorială-Poligrafică „Bons Offices”, 2012, 148 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu respectul profund al autorului, 22.11.2012”.

21. Eșanu A., Cereteu I., Eșanu V., Poștarencu D., Poștarencu M. ș.a., Neamul cantemireștilor. Bibliografie, Chișinău, Pontos, 2010, 388 p. cu dedicația: „Do-nație Soros Moldova”.
22. Eșanu A., Eșanu V., Moștenirea culturală a cantemireștilor, Chișinău, Pontos, 2010, 212 p. cu dedicația autorilor: „Colegului I. Jarcuțchi cu profundă stimă și respect de la autori, 30.12.2010”.
23. Eșanu V., Eșanu A., Bogdan al II-lea și Maria-Oltea – părinții lui Ștefan cel Mare și Sfânt, Chișinău, Prut Internațional, 2007, 158 p. cu dedicația autorilor: „Bunului prieten și coleg Ion Jarcuțchi cu urări de succes de la autori, 25.09.07”.
24. Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului, Chișinău, Elan Poligraf SRL, 2008, 600 p. cu dedicația: „Dlui I. Jarcuțchi, care a scris și va mai scrie adevărata istorie a românilor de la est de Nistru, astfel ajutându-ne și la realizarea lucrării de față. Mulțumim pentru ajutor. Multă sănătate, succese, 16.06.2008”.
25. Furtună A., Horodiște: File din istoria satului, Chișinău, Cartea Moldovei, 2005, 300 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi multă sănătate, urări de bine și voie bună”.
26. Fuștei N., Opera mitropolitului Dosoftei în contextul culturii spirituale sud-est Europene (a doua jumătate a sec. al XVII-lea), Chișinău, CEP USM, 2008, 295 p. cu dedicația autorului: „Dlui director I. Jarcuțchi cu adânc respect de la N. Fuștei, 03.08.2009”.
27. Găină B., Via, Vinul și Civilizația, Chișinău, Litera, 2000, 56 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu cele mai sincere urări de succese, 03.03.2000”.
28. Gonța Gh., Țara Moldovei și Imperiul Osman, Chișinău, Știința, 1990, 128 p. cu dedicația autorului: „Prietenului I. Jarcuțchi cu cele mai calde sentimente”.
29. Gonța Gh., Viața politică a Țării Moldovei în epoca domniei lui Ștefan cel Mare și a urmașilor săi: (relațiile internaționale și mișcarea de eliberare în contextul politicii otomane în a doua jumătate a sec. al XV-lea – sec. al VI-lea), Chișinău, Reclama, 2004, 232 p. cu dedicația autorului: „Colegului și prietenului I. Jarcuțchi cu cele mai calde sentimente și urări de mari succese, 13.12.06”.
30. Grama D.C., Istoria Statului și dreptului a Țărilor Române. Suport de curs pentru pregătirea studenților către seminare și examen, Chișinău, Grafema Libris SRL, 2010, 112 p. cu dedicația autorului: „Redutabilului cercetător al istoriei neamului doctorul în istorie I. Jarcuțchi din partea autorului, 11.01.2011”.
31. Iorga N., Discursuri parlamentare, Chișinău, Mesagerul, 2011, 846 p. cu dedicația: „Dlui I. Jarcuțchi cu urări de fericire și succes, editorul, 24.08.2011”.
32. Materialele Conferinței științifice din 22 mai 2002 consacrate aniversării a 80 de ani de la nașterea savantului și omului de stat Lucheria Evstafie REPI-DA, Chișinău, CE USM, 2002, 219 p. cu dedicația: „În semn de respect dlui I. Jarcuțchi, 21.12.03”.
33. Mischevca V., Anul 1812: Două secole de la anexarea Basarabiei de către imperiul Rusiei, Chișinău, Elan Poligraf, 2012, 142 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi – omagiul autorului, 22.01.2013”.
34. Mischevca V., Negrei I., Simbolurile Țării Moldovei, Chișinău, Elan Inc SRL, 2010, 142 p. cu dedicația autorilor: „Dlui I. Jarcuțchi, omagiul autorului, 6.11.2010”.
35. Mischevca V., Zavitsanos P., Principele Constantin Ypsilanti (1760–1816), Chișinău, Civitas, 1999, 176 p. cu dedicația autorilor: „Dlui I. Jarcuțchi, cu adânc respect și recunoștință de la autor, 17.09.99”.
36. Pasat V., Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești (1940–1945), Chișinău, ROSSPEN, 2006, 456 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi, un modest aport la elucidarea adevărului istoric. Cu respect, 18.01.2007”.
37. Pasat V., RSSM Moldovenească în epoca stalinistă (1940–1953), Chișinău, Cartier, 2011, 650 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi, un modest aport la elucidarea adevărului istoric. Cu profund respect și recunoștință, 02.01.2012”.
38. Plugaru Șt., Candu Tudor, Episcopia Hușilor și Basarabia (1598–1949), Iași, PIM, 2009, 360 p. cu dedicația autorilor: „Dlui I. Jarcuțchi cu multă stimă și respect din partea autorilor, 25.05.2009”.
39. Popovschi V., Biroul de organizare a Sfatului Țării (27 octombrie–21 noiembrie 1917). Studiu și documente, Chișinău, Pontos, 2010, 108 p. cu dedicația autorului: „Bunului coleg și prieten I. Jarcuțchi cu urări de sănătate și de mari succese, 16.11.2010”.
40. Roșca A., Algoritmi ai tranziției: aspecte soci-al-filosofice, Chișinău, Tipogr. AȘM, 2007, 265 p. cu dedicația autorului: „Stimatului domn I. Jarcuțchi cu urări de bine și succes din partea autorului, 22.01.08”.
41. Schițco V., Babară I., Babară E. ș.a., Satul Sofia, Chișinău, Tipografia AȘM, 2010, 428 p. cu dedicația autorilor: „Dlui I. Jarcuțchi cu deosebită stimă și respect pentru ajutorul acordat la editarea acestei cărți”.
42. Șișcanu I., Desțărânirea bolșevică în Basarabia, Chișinău, Adrian, 1994, 140 p. cu dedicația autorului: „Dlui Ion Jarcuțchi cu tot respectul din partea autorului, 13.12.94”.
43. Șișcanu I., Uniunea sovietică – România. 1940 (tratative în cadrul comisiilor mixte), Chișinău, ARC, 1995, 272 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu respect și urări de succese din partea autorului, 4.06.95”.

43 State V., *Moldoveni la răsărit de Nistru*, Chișinău, Poligraf-service, 1995, 335 p. cu dedicația autorului: „Multstimatului Ion Jarcuțchi, unuia dintre primii recenzenți (orali) ai acestei lucrări cu deosebită considerație, 25.10.1995”.

44. Stăvilă T., *Arta plastică modernă din Basarabia*, Chișinău, Știința, 2000, 159 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi, cu o deosebită plăcere, 16.02.2001”.

45. Tomuleț V., *Basarabia în epoca modernă (1812–1918)*, Instituții, regulamente, termeni. Volumul I, Chișinău, CEP USM, 2012, 420 p. cu dedicația autorului: „Pentru colegul de breaslă și bunul prieten I. Jarcuțchi, în semn de profundă recunoștință, pentru sugestiile valoroase care și-au găsit reflectare între copertile modestei mele cărți, 28.05.2012”.

46. Tomuleț V., *Basarabia în sistemul economic și politic al imperiului rus (1812–1868)*. Studii, Chișinău, Cartdidact, 2012, 620 p. cu dedicația autorului: „Colegului de breaslă și bunului prieten I. Jarcuțchi, la frumoasa aniversare, cu cele mai sincere urări de bine și sănătate. La mulți ani prietene! 29.06.2013”.

47. Tomuleț V., *Politica comercială-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812–1868)*, Chișinău, CE USM, 2002, 476 p. cu dedicația autorului: „Cu venerație pentru colegul de breaslă și bunul prieten I. Jarcuțchi, 26.12.03”.

48. Țvircun V., *File din istoria vieții și activității politice a lui Dimitrie Cantemir*, Chișinău, Cartdidact, 2009, 90 p. cu dedicația autorului: „Multstimatului coleg dlui profesor I. Jarcuțchi cu deosebit respect și urări de succes, 29.04.2009”.

49. Ungureanu C., *Învățământul primar din Bucovina*, Chișinău, Civitas, 2007, 336 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu deosebit respect și considerație din partea autorului C. Ungureanu, 21.12.2007”.

50. Xenofontov I., *Războiul din Afghanistan*, Iași, Lumen, 2010, 544 p. cu dedicația autorului: „Dlui dr. I. Jarcuțchi succese frumoase pe tărâmul miraculos al cunoașterii. Cu respect, I. Xenofontov, 26.10.2010”.

51. Zabolotnaia L., *Raporturile dinastice și rolul „diplomației de mariaj” în relațiile moldo-polone în a doua jumătate a secolului al XIV-lea – mijlocul secolului al XVII-lea*, Chișinău, Combinatul poligrafic din Chișinău, 2004, 192 p. cu dedicația autorului: „Dlui I. Jarcuțchi cu cele mai înalte considerații, 11.11.2004”.

52. Анцупов И.А., *Аграрные отношения на юге Бессарабии (1812–1870)*, Кишинев, Штиинца, 1978, 235 с. cu dedicația autorului: „Ивану Ивановичу от автора. 9.02.1978”.

53. Гициу М.М., *Деятельность солдатских советов и комитетов на румынском фронте и в Молдавии в 1917 г.*, Кишинев, Штиинца, 1983, 160 с. cu

dedicația autorului: „Луи Ион Жаркуцки де ла аутор ын семн де приетение ши ку урэрэ де челе май фрумоасе сукчесе пе тэрэмул штиинцифик! 20.10.1983”.

54. Гонца Г.В., *Лупта попорулуй молдовенеск ымпотрива експансионий оттомане*, Кишинэу, Картя Молдовеняскэ, 1986, 132 с. cu dedicația autorului: „Бунулуй приетен Ион Жаркуцки ку челе май буне урэрэ де бине ши сукчесе пентру виитор, 3.07.86”.

55. Гонца Г.В., *Молдавия и османская агрессия в последней четверти XV – первой трети XVI в.*, Кишинев, Штиинца, 1984, 147 с. cu dedicația autorului: „Луи Ион Жаркуцки ын семн де приетение ши ку урэрэ де челе май фрумоасе сукчесе пентру виитор, 12.12.84”.

56. Драгнев Д.М., *Русия ши лупта попорулуй молдовенеск ымпотрива жугулуй отоман*, Кишинэу, Лумина, 1986, 72 с. cu dedicația autorului: „Луи Иван Иванович Жаркуцки ку профунд респект спре бунэ аминтире, 5.02.87”.

57. Жуков В.И., *Формирование и развитие буржуазии и пролетариата Бессарабии (1812–1900)*, Кишинев, Штиинца, 1982, 215 с. cu dedicația autorului: «Ивану Ивановичу Жаркуцкому с добрыми пожеланиями от автора».

58. *История молдавской ССР с древнейших времен до наших дней*, Кишинев, Штиинца, 1982, 551 с. cu dedicația autorilor: «Глубокоуважаемому Ивану Ивановичу Жаркуцкому на добрую память от авторов».

59. *Население прудо-днестровского междуречья и южных районов левобережья Днестра в XVIII в. Этнодемографические и исторические аспекты*, Кишинев, Art Area srl, 2008, 581 с. cu dedicația autorilor: «Directorul Institutului de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, dr. I. Jarcuțchi în semn de recunoștință pentru susținere și ajutorul acordat și cu urări de sănătate, voie bună și succese în activitatea de creație din partea autorului. 5.06.2009».

60. Репида Л.Е., *Суверенная Молдова. История и современность*, Кишинев, Центральная типография, 2008, 384 с. cu dedicația autorului: „Dr. Ion Jarcuțchi cu cele mai deosebite considerații și urări de noi realizări în activitatea organizatorico-științifică. Doctor habilitat în istorie, profesor L. Repida. 22.03.2008”.

61. *Современные проблемы физиологии и санокреатологии. Сборник научных трудов, посвященный академику АН Молдовы Ф.И. Фурдуй в связи с 70-летием со дня рождения*, Кишинев, Академия Наук Молдовы, 2005, 256 с. cu dedicația „Dlui I. Jarcuțchi cu respect deosebit față de intelectul și inteligența dlui și față de aportul în dezvoltarea Academiei de Științe a Moldovei. Prim-vicepreședinte al AȘM, academicianul T. Furdui”.

62. Стратиевский К.В., Царанов Степан Васильевич. Страницы жизни, Кишинев, Elan Poligraf, 2004, 88 с. cu dedicația autorului: „Dlui Ion Jarcuțchi cu stimă și respect, autorul. 15.02.05”.

63. Царанов В.И., Очерки советской Цивилизации, Кишинев, СЕР USM, 2013, 133 с. cu dedicația autorului: «Ивану Ивановичу Жаркуцко-му на добрую память и с наилучшими пожеланиями.11.04.2013».

În colecția de lucrări științifice pot fi consultate 53 de autoreferate din domeniul istoriei, sociologiei, filosofiei, etnografiei. Lucrările din domeniul istoriei reflectă istoria românilor în perioadele medievală, modernă și contemporană. Un autoreferat reflectă istoria științei, fiind elaborat la Institutul de Economie din Alma-Ata.

II. Reviste. Rapoarte. Anuare

În categoria reviste științifice semnalăm: 4 numere ale publicației *Akademios. Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă* (1 (6), 2007; 2 (13), 2009, 2 (21), 2011, 2 (25), 2012)); 4 numere ale *Analecta catholica* (I–IV, 2005–2010); 4 numere ale *Anuarului Institutului de Cercetări Interetnice* (vol. I–IV, 2000–2006); un exemplar al *Anuarului Institutului de Istorie, Stat și Drept* (2014); un exemplar al publicației *Arta. Arte audiovizuale. Teatru. Cinema. Muzică* (2005), 6 numere ale publicației *Arta. Arte plastice. Arhitectură. Muzică. Teatru. Cinema* (1997, 2001–2005); 4 numere ale *Buletinului Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie* (3 (16), 2005; 4 (17), 2006; 5 (18), 2006; 2 (15), 2015); un exemplar al *Buletinului Academiei de Științe a Moldovei. Științe biologice și chimice* (1 (286), 2001)); 2 numere ale *Caietelor de Istorie* (3, 2002; 4 (8), 2003)); un exemplar al revistei *Cohorta. Revistă de istorie militară* (1, 2007); 5 exemplare ale *Cugetul. Revistă de istorie și științe umaniste* (5-6, 1991; 2, 4, 5-6 1992; 2-3, 1994); 10 exemplare ale publicației *Destin românesc. Revistă de istorie și cultură* (4 (56), 5-6 (57-58), 2008; 1(59), 25-6 (63-64), 2009; 1(65), 2(66), 3-4(67-68), 2010; 1 (71), 2(72), 2011; 4(80), 2012); un exemplar al publicației *Etudes sur l'art de la Moldavie* (1996); 6 exemplare ale publicației *Limba română. Revistă de Știință și Cultură* (2, 1991; 5 (35), 1997; 3 (39), 1998; 1-3 (67-69), 2001; 4 (118), 2005; 1-3 (67-69), 2001)); 5 exemplare ale publicației *Patrimoniu. Revistă de lectură istorică* (1, 2, 3, 1991; 2, 1992; 1, 1993); un exemplar al *Revistei de etnologie și culturologie* (1, 2006); un exemplar al *Revistei de Filosofie și Drept* (nr. 1, 1993); 16 numere ale *Revistei de Istorie a Moldovei* (3(3), 1990; 3(7), 4(8), 1991; 1(9), 2(18), 3(11), 1992; 3(15), 4 (16) 1993; 2(22), 3-4(23-24), 1995; 1(25), 1996; 1-4(45-48), 2001; 4(64), 2005; 1-2(65-66), 2006; 3-4, 2011; 2, 2012); 3 numere ale *Revistei de*

Lingvistică și Știință Literară (4 (142), 1992; 4 (166), 1996; 3 (177), 1998); un exemplar al *Revistei istorice* (tom 3, 1-2, 1992); 6 exemplare ale publicației *Sociologia Românească* (1–6, 1993).

Ion Jarcuțchi a fost implicat în elaborarea *dărilor de seamă* ale forului științific suprem din Republica Moldova. De aceea, în colecția personală a acestuia au fost depistate câte un exemplar al *Raportului privind activitatea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltarea Tehnologică și rezultatele științifice obținute în sfera științei și inovării în anul 2006 și altul pentru anul 2007*. La capitolul rapoarte mai menționăm:

1. *Raportul III național privind implementarea convenției națiunilor unite pentru combaterea deșertificării în Republica Moldova*, 2006, Chișinău, Mediul Ambient, 88 p.

2. *Raportul național asupra dezvoltării umane în Republica Moldova*, 1996, Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, 87 p.

III. Literatură artistică cu conținut istoric

Această rubrică include literatura din domeniul literar, creații artistice, memorii ale personalităților (Nicolae Iorga, Pan Halippa). Din perspectivă lingvistică 30 de lucrări sunt scrise în limba română și 90 în limba rusă. Trei lucrări sunt cu dedicații:

Bantoș A., *Recuperarea autenticului*, Chișinău, Institut. de Filologie, 2006, 224 p. cu dedicația autorului „Dlui dr. I. Jarcuțchi – sănătate, prosperitate, spor în toate și multe bucurii în Noul An 2007 și La mulți ani! Cu toată considerația Ana Bantoș, 26.12.06”.

Corbu H., *Discursul direct. Aspecte ale publicisticii eminesciene*, Chișinău, CE USM, 2000, 236 p. cu dedicația autorului „Dlui I. Jarcuțchi, doctor în istorie cu cele mai frumoase urări de bine, sănătate și succese, 14.12.2000”.

Siupiur E., *Siberia dus-întors*, 73 ruble, București, Anima, 1991, 119 p. cu dedicația „Cu colegială prietenie”.

IV.1. Manuscrise

De o deosebită valoare științifică sunt manuscrisele care relevă o gamă complexă de subiecte referitoare la istoria modernă a românilor, istoria științei.

1. Ținutul din stânga Nistrului în componența Imperiului Rus (1), Formarea proprietății funciare țărănești (2), Stăpânirea lotuală a pământului (3). Agricultură județului Balta.

2. Institutul de Cercetări Interetnice. Raport de activitate, 2002.

3. Agricultură județului Tiraspol (1861–1905).

4. Darea de seamă a ISA al AȘM, 2004.

5. С. Булгаков. Капитализм и земледелие. Т. 1-2, Спб., 1900.

6. С/х Тираспольского уезда, 1861.
7. Chipul instructiv al populației din Basarabia la sfârșitul sec. XIX.
8. Comisia științifică a arhivelor din Basarabia.
9. Din istoria diplomației. Rolul diplomației în principatul Moldovei.
10. Duelul diplomatic. De la Erfurt până la Giurgiu (octombrie 1808–octombrie 1811).
11. Evoluția științei de carte în Basarabia și Transnistria în secolul al XIX-lea: metoda retrospectivă de cercetare.
12. Industria (1900–1916). Informații generale.
13. Materiale pe tema școala în societatea basarabeană în sec. XIX.
14. Materiale privind Comisia științifică de studiere a arhivelor din Basarabia
15. Materiale privind evoluția științei de carte în Basarabia și Transnistria în secolul al XIX-lea.
16. Nivelul științei de carte la etniile principale din Basarabia și jud. Balta, Olgopol și Tiraspol, 1897.
17. Recensământul general al populației Imperiului rus din 1897. Tomul 3. Basarabia.
18. Recensământul populației jud. Balta, Olgopol și Tiraspol, 1897.
19. Relațiile agrare în stânga Nistrului (1861–1905).
20. Relațiile agrare județul Tiraspol (1861–1905). Institutul de Literatură și Folclor. Raport de activitate, 2002.
21. Școala în societatea basarabeană sec. XIX. Materiale de arhivă.
22. Scrisoarea mitropolitului Moldovei Veniamin Costache generalului rus S.S. Apraksin, 1807–1808 comandantului diviziei 16 în războiul ruso-turc din anii 1806–1812.
23. Unele considerente privind evoluția instituționalizării științei în Basarabia și Transnistria în sec. al XIX – începutul sec. al XX-lea.
24. А.И. Погибко. Отчет об осмотре виноградников в Тираспольском уезде Херсонской губернии, Оргеевском и Сорокском уездах Бессарабской губернии и в Подольской губернии по реке Днестр
25. Аннотированный регистр описей.
26. Баллас М. Виноделие в России часть V.
27. Буржуазные реформы 60-70-х годов XIX в. Бессарабии, 1961.
28. Ведомость об урожая хлеба и других произрастаний в Херсонской губернии за 1870.
29. Демченко Н.А. Виноградарство и виноделие в Молдавии в XIX – начале XX в.
30. Записки Бессарабского областного статического комитета. Кишинев, 1864, Том I.
31. Записки Бессарабского областного статического комитета. Кишинев, 1868. Том. III.
32. Записки Бессарабского статического комитета, 1867.
33. Земская литература. Херсон, 1892.
34. Н.В. Чехов. Народное образование в России с 60-х годов XIX века.
35. Накко А. История Бессарабии с древнейших времен. Одесса, 1873. Часть, кн. 1.
36. Обзор Бессарабской губернии за 1902.
37. Протоколы, стенограммы, звукозаписи общих собраний отделения общественных наук и приложения к протоколом.
38. Рабочий класс и его положение, 1897.
39. Сборник постановлений по Министерству Народного Просвещения, 1864.
40. Сборник узаконений, правил и распоряжений по делам касающихся фабричной инспекций, 1898.
41. Сводная номенклатура дел отделения общественных наук АН МССР на год переписка об организации делопроизводства/Dosar care conține compilații de articole datate cu sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX.
42. Список земельных участков Бессарабии составленный инженером полковником А.В. Новогородцевым по данным на 1 января 1865.
43. Торговля и промышленность по районам европейской России, 1900.
44. Херсонский областной государственный архив.
45. ЦГА МССР, ф. 2, оп. 1, д. 7134. Переписка с городскими полициями Бессарабской области.
46. ЦГА МССР, ф. 2, оп. 1, д. 7142. Письмо Ивану Имануловичу по канцелярии Бессарабского военного губернатора от 20 июля 1860 г.
47. ЦГА МССР, ф. 2, оп. 1, д. 7142. Дело по рассмотрению прошений жителей Бессарабии о разрешении им переселяться на Кавказ и Крым.
48. ЦГА МССР, ф. 2, оп. 1, д. 7147. О бежавших за границу жителях селения Каракуй, 1860.
49. ЦГА МССР, ф. 2, оп. 1, д. 7194. Ведомость о числе скота в Бессарабии в 1860 г.

IV.2. Alte materiale științifice

Sunt materiale nenumerate, unele descărcate din resurse online. Au reprezentat informații curente aflate pe masa de lucru a cercetătorului implicat într-o amplă activitate științifică și managerială.

1. Armand Goșu. Între Napoleon și Alexandru I. Principatele Dunărene la începutul secolului al XIX-lea.
2. Aviz la teza de doctorat a d-nei Păun (Radovici) Maria Liliana „Școlile românești din Transilvania în

sec. XIV–XVIII” pentru conferirea titlului științific de doctor în științe istorice la specialitatea 07.00.02. Istoria Românilor.

3. Conferința internațională „Diversitatea expresiilor culturale ale habitatului tradițional. Chișinău, 2007.

4. Consiliul Europei. Strasbourg. Comitetul de Miniștri. Recomandarea 15 (2001) privind predarea istoriei în Europa în sec. XXI.

5. Dinu Poștarencu. Contribuții la istoria modernă a Basarabiei.

6. George F. Jewsbury. Anexarea Basarabiei la Rusia: 1774–1828. Studiu asupra expansiunii imperiale.

7. Ion Jarcuțchi, Vlad Mischevca. Pacea de la București (din istoria diplomatică a încheierii tratatului de pace ruso-turc de la 16(28) mai 1812).

8. Leon Caso. Rusia și bazinul Dunărean.

9. Lista lucrărilor științifice ale doctorului Ion Jarcuțchi.

10. Marian Stroia. Românii, marile puteri și sud-estul Europei (1800–1830).

11. Materiale de Istorie din presa periodică. Academia de Științe: retrospective și perspective. Fondarea Institutului de Etnografie și Folclor etc.

12. Materiale de Istorie: cercetări în domeniul istoriei științei în Republica Moldova.

13. Materiale enciclopedice. Istoria Rusiei, Bielorussiei, Estoniei.

14. Materiale enciclopedice. Știința în Bielorusia și Moldova.

15. Notă informativă a Comisiei ad-hoc pentru examinarea materialelor acumulate la cererea de verificare a legalității conferirii gradului științific de doctor în istorie domnului Victor Stepaniuc.

16. Principele Dimitrie Ghica. Franța și Principatele Dunărene (1789–1815).

17. Regulament cu privire la conferirea gradelor științifice și științifico-didactice în Republica Moldova.

18. Revoluția română de la 1848–1849.

19. Vlad Mischevca. Moldova în politica marilor puteri la începutul secolului al XIX-lea.

20. Алексей Миллер. Почему все континентальные империи распались в результате Первой мировой войны.

21. И.Д. Коваленко. Российское законодательство XIX–XX веков в 9 томах. Том 7 документы крестьянской реформы. Москва, Юридическая литература, 1982.

22. История Приднестровской Молдавской Республики.

23. Победа над фашизмом в 1945 году: ее значение для народов СНГ и мира.

24. Эббот Глисон. Великие реформы в послевоенной историографии.

V. Diverse

La acest capitol semnalăm următoarele artefacte:

1. Fotografii – în total 11 unități.

a) Ion Jarcuțchii în anii de studenție (3).

b) Ion Jarcuțchii militar sovietic în Republica Democrată Germană (4).

c) Conferirea Ordinului de Onoare dr. Ion Jarcuțchii. Distingție înmănată de președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin (2).

d) Ion Jarcuțchii cu un grup de colegii de la Institutul de Studii Enciclopedice (1).

e) Ion Jarcuțchii meditănd asupra anumitor probleme științifice (1).

2. Diplome de merit (pentru succese remarcabile în activitatea științifică și administrativă, instruirea cadrelor științifice, promovarea realității istorice, a valorilor naționale și universale) – în total 11.

a) Diplomă de Merit a Institutului de Istorie a AȘM nr. 013 (2013).

b) Diplomă de Merit a Asociației Istoricilor din Republica Moldova (2013).

c) Diplomă de Mențiune.

4. Insigne de finalizare a studiilor superioare (2).

5. Permise de acces în instituții publice (3).

6. Cărți de vizită (27).

7. Suvenire (farfurie cu stema Academiei de Științe a Moldovei, set de birou cu două pixuri și calculator).

CONSIDERAȚII FINALE

Colectarea, sistematizarea și punerea în circuitul științific al *Fondului Personal dr. Ion Jarcuțchi* se înscrie în suita de acțiuni necesare conservării patrimoniului arhivistic al istoriei științei, istoriei românilor în epoca modernă și contemporană. În consecință, s-a creat o platformă autentică din perspectiva documentării biografiilor științifice. Deschiderea familiei Jarcuțchi în vederea prezentării unei colecții private pentru acces publicului interesat este una salutară, un exemplu demn de repetat pentru alți urmași ai cercetătorilor din Republica Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Jarcuțchi I. Comisia Gubernială Științifică a Arhivelor din Basarabia (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX) / Resp. ed.: C. Manolache; red. șt. M. Aduge, I. Xenofontov (Colecția „Istoria științei”). Chișinău, Institutul de Studii Enciclopedice, 2012. 272 p.

2. Xenofontov I. Prima carte din colecția „Istoria științei”. În: Akademos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă, nr. 4 (23), 2011, 153-154.

3. Dragnev D., Xenofontov I.V. Ion Jarcuțchi (1948–2014): istoric al Epocii Moderne și cronicar al științei. În: Akademos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă, nr. 1(68), 2023, 114-123.